യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 3✓
(ഉത്പത്തിപ്രകരണമ്)/സർഗഃ 52✓

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഏതസ്മി+ന്ന+ന്തരേ രാമ ലീലോ-വാച സര+സ്വതീം.
ശ്വാസാവ-ശേഷ-മാലോ+ക്യ മൂഢം ഭർതാര-മഗ്രഗം .. 1

പ്രവൃ+ത്തോ ദേഹ-മുഥ്.സ്രഷ്ടും മദ്/ഭർതായ-മിഹാംബികേ .
ജ്ഞപ്തി-രുവാച .
ഏവം/രൂപ-മഹാ-രംഭേ സം(ങ്)ഗ്രാമേ രാഷ്ട്ര-സംഭ്രമേ .. 2

സംപ+ന്നേ്വ്പി+സ്ഥിതേ്വ്+പ്യു+ച്ചൈർ/വിചിത്രാ-രംഭ-മ+ന്ഥരേ .
ന കിഞ്ചി-ദപി സംപന്നം രാഷ്ട്രം(ൻ) ന ച മഹീ-തലം.. 3

ന+സ്ഥിതം(ങ്) ക്വചനാ+പ്യേവ +സ്വപ്നാ+ത്മക-മിദം(ഞ്) ജഗത് .
തസ്യ ത+ന്മണ്ഡപ+സ്യാന്തഃ(ശ്) ശവ+സ്യ നികടാംബരേ .. 4

ഇദം ഭൂ-രാ+ഷ്ട്രമാ-ഭാതി ഭർതൃ/ജീവ+സ്യ തേ്വ്നഘേ .
അന്തഃ(ഫ്)പുര-ഗൃഹാ+ന്തേ തദിദം രാഷ്ട്രാ+ന്വിതോ+ദരം .. 5

വസിഷ്ഠ-വി+പ്ര-ഗേഹേ്വ്+ന്തർ/വി+ന്ധ്യാ+ദ്രി/+ഗ്രാമകേ+സ്ഥിതം .
വസിഷ്ഠ-വി+പ്ര-ഗേഹേ+ന്തഃ(ശ്) ശവ-ഗേഹ-ജഗഥ്.സ്ഥിതം .. 6

ശവ-ഗേഹ-ജഗഥ്.കു+ക്ഷാ/വിദം(ങ്) ഗേഹ-ജഗഥ്.സ്ഥിതം .
ഏവമേഷ മഹാ-രംഭോ ജഗ+ത്ത്രയ-മയോ+ഭ്രമഃ .. 7

ത്വയാ മയാ്വ്നയാ്വ്നേന സം(യ്)യു+ക്തഃ(സ്) സാർണവാ-വനിഃ .
ഗിരി+ഗ്രാമക-ദേഹാ+ന്തർ/മ+ധ്യേ ഗഗന-കോശകേ .. 8

സ്വാത്-മൈവ കചതി+ വ്യർഥോ ന കച+ത്യേവ വാ+ ക്വചിത് .
തഥ്.പദം പരമം വി+ദ്ധി നാശോഥ്.പാദ-വിവർജിതം .. 9

സ്വയം(ങ്) കചിതമാ-ഭാതം ശാന്തം പരമനാ-മയം .
കില മ+ണ്ഡപ-ഗേഹേ+ന്തഃ(സ്) സ്വ+സ്വ-ഭാവോ-ദിതാ+ത്മനി .. 10

ഏവ-മാരംഭ-ഘനയോ-രപി മ+ണ്ഡ-പയോസ്-തയോഃ .
ഉദരേ ശൂ+ന്യ-മാകാശ-മേവാസ്തി ന ജഗദ്/ഭ്രമഃ .. 11

ഭ്രമ+ദ്രഷ്ടുര-ഭാവേ ഹി കീദൃശീ+ഭ്രമതാ+ ഭ്രമേ .
നാസ്+ത്യേവ+ ഭ്രമ-സ-ത്താതോ യദസ്തി തദജം പദം.. 12

ഭ്രമോ ദൃ+ശ്യമ-സ+ത്ത+സ്യ+/ ദ്രഷ്ടൃ-ദൃ-ശ്യ ദശാ കുതഃ .
ദ്രഷ്ടൃ-ദൃ+ശ്യ/+ക്രമാ-ഭാവാ-ദ+ദ്വയം/ സഹജം ഹി തത് .. 13

തഥ്.പദം പരമം വി+ദ്ധി നാശോഥ്.പാദ-വിവർ+ജിതം.
സ്വയം(ങ്) കചിത-മാഭാതം/ ശാ+ന്ത-മാ+ദ്യ-മനാ-മയം.. 14

കില മ+ണ്ഡപ-ഗേഹാ+ന്തഃ(സ്) സ്വ+സ്വ-ഭാവോ-ദിതാ+ത്മനി .
വിഹര+ന്തി ജനാ+സ്തത്ര+സ്വഗേഹേ+ സ്വ+വ്യ-വ+സ്ഥയാ .. 15

ന ജഗ+ത്തത്ര നോ സർഗഃ(ഖ്) ക+ശ്ചി-ദ+പ്യനു-ഭൂയതേ .
തേനാഹ-മജമാ-കാശം(ഞ്) ജഗദി+ത്യേവ വർതതേ .. 16

സർവം ശൂന്യാ+ത്മ-വി+ജ്ഞാനം മേർ/വാദി-ഗിരി-ജാലകം
നേദം(ങ്) കു+ഡ്യ-മയം(ങ്) കിം(ഞ്)ചി+
ദ്യഥാ+സ്വപ്നേ മഹാ-പുരം.. 17

ദേശേ+പ്രാദേശ-മാ+ത്ര്യേ്പി ഗിരി-ജാല-മയാ+ന്യപി .
വ+ജ്ര-സാരാണി ഖാ+ന്യേവ ല+ക്ഷാണി ജഗതോ വിദുഃ .. 18

ജഗ+ന്തി സുബഹൂ+ന്യേവ സംഭവ+ന്ത്യണു-ക്യേ്പി ച .
കദലീ-പ+ല്ലവാ-നീവ സ+ന്നി-വേശേന ഭൂരിശഃ .. 19

ത്രിജഗ+ച്ചിദണാ-വ+ന്ത-ര+സ്തി+സ്വപ്ന-പുരം(യ്) യഥാ .
തസ്യാ+പ്യ+ന്തശ്-ചിദണ-വസ്തേ/+ഷ്വ+പ്യേകൈ-കശോ ജഗത് .. 20

തേഷാം(യ്) യസ്മിഞ്-ജഗ-ത്യേഷ പദ്മോ രാജാ ശവഃ(സ്) സ്ഥിതഃ .
ലീലാ തവ സപ+ത്നീയം പ്രാപ്താ പൂർവ-തരാ ശുഭേ .. 21

യദൈവ മൂർച്ഛാ-മായാതാ ലീലേയം പുരതസ്-തവ .
തദൈവ ഭർതുഃ(ഫ്) പദ്/മസ്യ ശവ+സ്യ നികടേ സ്ഥിതാ .. 22

ലീലോവാച .
കഥ-മേഷാ പുരാ ദേവി സംപന്നാ ത+ത്ര ദേഹിനീ .
കഥം(ഞ്) ച തഥ്.സപ+ത്നീക-ഭാവ-മാപ്ത-വതീ+സ്ഥിതാ .. 23

തേ ചാ+സ്യാ വദ കിം രൂപം പ+ശ്യ+ന്ത്യഥ വദന്തി കിം .
തദ്/ഗേഹ-വര-വാസ്-തവ്യാഃ(സ്) സമാസേ-നേതി മേ വദ .. 24

ശ്രീദേ+വ്യുവാച .
ശൃണു സർവം സമാസേന യഥാ-പൃഷ്ടം(വ്) വദാമി തേ .
ലീലേ ലീലാ+സ്വ-വൃ+ത്താ+ന്ത-മ+ന്തദം(ൻ) ദൃ+ശ്യ/ദുർദശം .. 25

പദ്മ+സ്തവ സ ഭർ/തൈഷ+ഭ്രാന്തിം(ൻ) താവ+ത്തതാ-മിമാം.
ഇയം(ഞ്) ജഗ+ന്മയീ തസ്മി+ന്നേവ സദ്മനി പ+ശ്യതി .. 26

ഭ്രാ+ന്തി-യു+ദ്ധ-മിദം(യ്) യു+ദ്ധ-മേഷാ+/ഭ്രാ+ന്തിർ/ജനോ ഽജനഃ .
ഭ്രാ+ന്ത്യൈവാ+സ്തീഹ മരണ-മേഷ ചൈവം/ ഭ്രമാ+ത്മകഃ .. 27

ഭ്രമ+ക്രമേണാ-നേനൈവ ലീലാ+സ്യ ദയിതാ+സ്ഥിതാ .
ത്വം(ഞ്) ചൈഷാച വരാ-രോഹേ+
സ്വപ്ന-മാത്രം(വ്) വരാങ്-ഗനേ .. 28

യഥാ ഭവ+ത്യാ-വേത+സ്യ+സ്വപ്ന-മാത്രം(വ്) വരാങ്-ഗനേ .
തഥാ ഭവ+ത്യോർ-ഭർ/തൈഷ തഥൈ-വാഹ-മപി+സ്വയം .. 29

ജഗ+ച്ചോഭൈ-വേദൃ-ശീയം(ൻ) ദൃ+ശ്യ-മേത-ദിഹോ+ച്യതേ .
ഏതദേവ പരി+ജ്ഞാതം(ൻ) ദൃ+ശ്യ-ശബ്/ദാർഥ-മു-ജ്-പ്-തതി .. 30

ഏവമേഷാ+/ത്വമേഷാ ച സംപ+ന്നൈവ-മസൗ/ നൃപഃ .
അഹം(ഞ്) ചാ+ത്മനി സ+ത്യ+ത്വം(ങ്) ഗതാ സർവ-തയാ-ത്മനഃ .. 31

ഇമേ വയ-മിഹാ+ന്യോ+ന്യം സംപന്നാ+ശ്ചോദിതാ ഇതി .
ഇത്ഥം സർവാ+ത്മ-കതയാ മഹാ-ചി+ദ്ഘന-സംസ്ഥിതേഃ .. 32

ഏവമേഷാ+സ്ഥിതാ രാ+ജ്ഞീ ഹാരി-ഹാസ-വിലാ-സിനീ .
ലീലാ വിലോല-വദനാ നവ-യൗവന-ശാലിനീ .. 33

പേശലാ-ചാര-മധുരാ മധുരോ-ദാര-ഭാഷിണീ .
കോകിലാ+സ്വര-സ+ങ്കാശാ മദ-മ+ന്മഥ-മ+ന്ഥരാ .. 34

അസി-തോഥ്.പല-പ+ത്രാ+ക്ഷീ വൃ+ത്ത-പീന-പയോ-ധരാ .
കാ+ന്താ കാഞ്ചന-ഗൗരാങ്ഗീ പ+ക്വ-ബിമ്ംബ-ഫലാ-ധരാ .. 35

ത്വഥ്.സ+ങ്ക+ല്പാ+ത്മക+സ്യൈഷാ യദാ ഭർതുർ/മനഃ(ഖ്)കലാ .
തദാ+ത്വഥ്.സദൃശാ-കാരാ+സ്ഥിതൈഷാ ചിച്ചമഥ്.കൃതൗ .. 36

ത്വദ്/ഭർതുർ/മരണേ+ ക്ഷി+പ്രം സമന+ന്തര-മേവ ഹി .
ത്വദ്/ഭർ+ത്രൈഷാ പുരോ ദൃഷ്ടാ+ ത്വഥ്.സ+ങ്ക+ല്പാ+ത്മനാ-മുനാ .. 37

യദാധി-ഭൗതികം ഭാവം(ഞ്) ചേതോ ഽനു-ഭവതി+സ്വയം .
ചേത്യം/ സ+ന്മയ-മേവാത ആതി-വാഹിക-കല്പനം .. 38

യദാധി-ഭൗതികം ഭാവം(ഞ്) ചേതോ വേ+ത്തി ന സ+ന്മയം.
ആതി-വാഹിക-സ+ങ്ക+ല്പസ്-തദാ സ+ത്യോപ-ജായതേ .. 39

അഥോ മരണ-സംവി+ത്ത്യാ പുനർ-ജ+ന്മ-മയേ+ഭ്രമേ .
ത്വം ഹി സംവിദി-താനേന+ത്വയാ ച ഗത ഏവ സഃ .. 40

ഇത്ഥം(ൻ) ത്വാം(ൻ) ദൃഷ്ട-വാനേഷ ദൃഷ്ട+ശ്ചൈവ+ത്വയേതി ച .
ത്വമ+പ്യാ+ത്മനി സംപന്നാ സർവ-ഗ+ത്വാ+ച്ചിദാ+ത്മനഃ .. 41

ബ്ര+ഹ്മ സർവ-ഗതം(യ്) യസ്മാ+ദ്യഥാ യ+ത്ര യദോ-ദിതം.
ഭവ+ത്യാശു തഥാ ത+ത്ര+സ്വപ്ന-ശക്-ത്യൈവ പ+ശ്യതി .. 42

സർവ+ത്ര സർവ-ശ+ക്തി+ത്വാ/+ദ്യ+ത്ര യാ ശ+ക്തി-രുന്നയേത് .
ആസ്തേ ത+ത്ര തഥാ ഭാതി തീ+വ്ര-സംവേഗ-ഹേതുതഃ .. 43

മൃതി-മോഹ+ക്ഷണേ-നൈവ യദൈതൗ ദംപതീ+സ്ഥിതൗ .
തദൈ-വാ+ഭ്യാ-മിദം ബു+ദ്ധം പ്രതിഭാസ-വശാദ്/ഹൃദി .. 44

ആവയോഃ(ഫ്) പിതരാ-വേതാ-വിമേ വൈ ചാപി മാതരൗ .
ദേശ ഏഷ ധനം(ഞ്) ചേദം(ങ്) കർമേദം/ പൂർവ-മീദൃശം.. 45

ആവാം(വ്) വിവാഹിതാ-വേവ-മേവം(ൻ) നാമൈ-കതാം(ങ്) ഗതൗ .
ഏതയോഃ(സ്) സാപി ജനതാ യാതാ ത+ത്രൈവ സ+ത്യതാം .. 46

തഥൈവാ+ത്രാസ്തി ദൃഷ്ടാന്തഃ(ഫ്) പ്രത്യ+ക്ഷം/ സ്വപ്ന+വേദനം .
ഇ+ത്യേവം/ഭാവയാ ലീലേ ലീല-യാഹ-മഥാർ/ചിതാ .. 47

നാഹം സ്യാം(വ്) വിധവേ+ത്യേവം(വ്) വരോ ദത്തോ മയാ+പ്യസൗ .
ഇ+ത്യർഥേന മൃതാ പൂർവ-മേവേഹ ഖലു ബാലികാ .. 48

ഭവതാം(ഞ്) ചേത-നാംശാനാ-മഹം(ഞ്) ചേതന-ധർമിണീ .
കുലദേവീ സദാ പൂ+ജ്യാ+സ്വത ഏവ കരോ+മ്യഹമ് .. 49

അഥാ+സ്യാ ജീവകോ ദേഹാഥ്.പ്രാണ-മാരുത-രൂപ-ധൃക് .
മനസാ ചലതാം പ്രാപ്തോ മുഖാ+ഗ്ര+ത്യ+ക്ത-ദേഹകഃ .. 50

തതോ മരണ-മൂർ+ച്ഛാ+ന്തേ ഗൃഹേ്ഷ+സ്മി+ന്നേവ ചൈതയാ .
ബു+ദ്ധൗ/ ഭാവിത ആകാശേ ദൃ+ഷ്ടോ ജീവാ+ത്മനാ തതഃ .. 51

Meter മന്ദാക്രാന്ത (17)
സംപ+ന്നൈഷാ ഹരിണ-നയനാ ച+ന്ദ്ര-ബിംബാ-നന+ശ്രീർ
മാനോ+ന്ന+ദ്ധാ ദയിത-ലലിതാ കാന്തമാ-ഭോ+ക്തു-കാമാ .
പൂർവ+സ്മൃത്യാ സരഭ-സമുഖീ സം(യ്)യുതാ മ+ണ്ഡലാ+ന്തഃ
സ്വപ്നാ+ന്തേ വാ്ഷ+പ്രകൃതി-വിഭവാ പദ്മിനീ ചോദിതേവ 52

ഇ+ത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ ലീലോപാഖ്യാന മരണ-സമന+ന്തര-ദേഹ+പ്രതിഭാ-വർണനം നാമ+ ദ്വിപ+ഞ്ചാശഃ സർഗഃ .. 52 ..

ഓം

****

CHECKED BY GURU P.R.IYER

20.9.23